

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В БОРОТБІ З КОРУПЦІЄЮ

INTERNATIONAL COOPERATION IN FIGHT AGAINST CORRUPTION

Супрун Т.М.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

У статті розглядаються основні положення міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії корупції. Досліджується діяльність таких міжнародних організацій, як ГРЕКО та Transparency International.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, запобігання та протидія корупції, правова допомога, рейтинг сприяння корупції.

В статье рассматриваются основные положения международного сотрудничества в сфере предотвращения и противодействия коррупции. Исследуется деятельность таких международных организаций, как ГРЕКО и Transparency International.

Ключевые слова: международное сотрудничество, предотвращение и противодействие коррупции, правовая помощь, рейтинг содействия коррупции.

In article basic provisions of international cooperation in the sphere of prevention and anti-corruption are considered. Activities of such international organizations as GRECO and Transparency International are researched.

Key words: international cooperation, prevention and anti-corruption, legal assistance, rating corruption assistance.

Постановка проблеми. Враховуючи те, що Україна стала об'єктом зростаючої зацікавленості міжнародних злочинних організацій (зокрема, у сферах відмивання «брудних» грошей, незаконної міграції, торгівлі людьми, зброєю, небезпечними матеріалами, наркотичними речовинами тощо) вирішення Україною важливих соціально-економічних, політичних та інших завдань практично неможливе без її участі в міжнародному співробітництві в боротьбі зі злочинністю, в діяльності міжнародних правоохоронних організацій.

З огляду на це участь нашої держави в міжнародній співпраці в галузі протидії злочинності реалізується на основі норм і принципів міжнародного права. Цілком зрозуміло, що таке співробітництво України з країнами світу, міжнародними організаціями є вагомим умовою успішного вирішення багатьох проблем не лише зовнішньополітичного, зовнішньоекономічного, а й внутрішнього характеру.

Мета статті – розглянути основні положення міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії корупції.

Виклад основного матеріалу. Міжнародне співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю здійснюється в різних напрямках, у певних формах та видах. Якщо розглядати напрямки міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю як шляхи розвитку, як напрями розвитку, то можна виокремити такі:

– спонукання держав та сприяння в укладанні угод у сфері боротьби з міжнародною злочинністю, включаючи її попередження та поведіння з фізичними особами, що порушили норми цих угод;

– розробку міжнародних стандартів у галузі попередження злочинності, кримінального переслідування і відбукання покарання за вчинення міжнародних злочинів та злочинів міжнародного характеру;

– розробку рекомендацій для боротьби національних правоохоронних органів із загально-кримінальними злочинами, інформаційну та консультативну допомогу державам (з урахуванням того, що кожна держава веде цю боротьбу в рамках суверенітету, в межах своєї території та відповідно до власних соціальних та економічних умов) [1, с. 9].

З урахуванням характеру злочинності напрями міжнародного співробітництва в боротьбі з нею можна класифікувати таким чином:

1) співробітництво в боротьбі з міжнародними злочинами;

2) співробітництво в боротьбі зі злочинами міжнародного характеру;

3) співробітництво в боротьбі із загально-кримінальною злочинністю.

Міжнародне співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю може здійснюватися в таких формах:

– надання взаємної правової допомоги з кримінальних справ;

– видача фізичних осіб, що вчинили злочини, для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку;

– передача засуджених до позбавлення волі для подальшого відбування покарання в державі їх громадянства або постійного місця проживання;

– обмін оперативною, правовою або іншою інформацією;

– виконання доручень із міжнародного розслідування;

– створення і діяльність спільних слідчо-оперативних груп для розкриття і розслідування матеріалів кримінального провадження, що перебувають у провадженні компетентних органів, пов'язаних із проведенням великого обсягу процесуальних дій і оперативно-розшукових заходів на територіях двох і більше держав;

– забезпечення прав і свобод громадян певної держави під час здійснення кримінального правосуддя в іншій державі;

– підготовка кадрів, обмін досвідом роботи правоохоронних органів різних держав у боротьбі з міжнародною злочинністю;

– надання експертних та консультативних послуг, спеціальних науково-технічних засобів та здійснення іншої матеріально-технічної допомоги;

– спільне вивчення проблем злочинності та боротьби з нею, прогнозування та програмування цієї діяльності; участь в офіційних заходах (конгресах, нарадах) та науково-технічних конференціях (семінарах, симпозиумах), що обговорюють проблеми міжнародного співробітництва в попередженні злочинності [2].

Міжнародне співробітництво в боротьбі з корупцією реалізується шляхом прийняття конвенцій та угод, які надають рекомендації щодо запобігання та протидії корупції.

Результатом плідної співпраці є прийняття спільного проекту Комісії Європейського товариства і Ради Європи «Октопус», Конвенції про корупцію в контексті цивільного права, Конвенції про корупцію в контексті кримінального права, Угоди про створення Групи держав проти корупції,

затверджено статуту Групи держав у боротьбі з корупцією та комісії із запобігання корупції. Радою Європи створена міжнародна Група з протидії корупції, яка працює під керівництвом Комітету з кримінальних проблем. Саме цією Групою разом з Європейським Союзом розроблено проект «Октопус», в якому беруть участь 16 східноєвропейських країн, у тому числі й Україна. Ця програма є першою спробою реальних кроків у боротьбі з корупцією в країнах Центральної та Східної Європи.

Дослідження діяльності міжнародних організацій у сфері запобігання та протидії корупції дозволяє виявити недоліки національного законодавства в цій сфері. Участь України в міжнародних організаціях сприяє вдосконаленню процесу запобігання корупції та її подоланню.

Група держав проти корупції (GRECO, ГРЕКО) – це Група держав, що домовились про конкретний механізм контролю за виконанням ними своїх зобов'язань із питань боротьби з корупцією (знаходиться в Страсбурзі).

Група держав проти корупції «Group of States against Corruption» (GRECO) на початку діяла як форум співробітництва держав у боротьбі з корупцією. У 1993 р Комітетом міністрів Ради Європи була прийнята так звана «Статутна Резолюція», що заклала інституційні основи ГРЕКО. Незважаючи на те, що юридично ГРЕКО стала міжнародною організацією лише в 1999 р, вона розглядалася як така із самого моменту прийняття рішення про заснування.

У ГРЕКО діють такі органи: Пленарна сесія, Бюро, Статутний комітет, Секретаріат.

Пленарна сесія є головним органом ГРЕКО. Держави-члени направляють не більше ніж двох представників на пленарній сесії. Бюро складається з президента, віце-президента і п'яти членів, обраних на Пленарній сесії на два роки. Бюро виконує такі функції: готує проекти щорічних програм оцінок; організовує відвідування держав із метою підготовки оцінної доповіді; представляє доповіді Пленарної сесії; інші функції.

Статутний комітет засновується Комітетом міністрів Ради Європи. Він може бути також заснований органом ГРЕКО. Секретаріат очолює виконавчий секретар ГРЕКО. У Секретаріат входять чотири адміністратора, Центральний офіс оціночних процедур, Генеральний директорат із правових відносин, а також секція технічного співробітництва.

У роботі органів ГРЕКО можуть брати участь представники інститутів Ради Європи, а також Європейського комітету з правового співробітництва та Європейського комітету з проблем злочинності. ГРЕКО щорічно представляє доповідь про свою діяльність до Ради Європи.

Як міжнародна організація ГРЕКО діє на підставі Угоди про заснування «Групи держав проти корупції». 12 травня 1999 Комітет міністрів Ради Європи резолюцією затвердив Статут ГРЕКО.

Згідно зі Статутом у завдання ГРЕКО входить моніторинг за дотриманням «Керівних принципів боротьби з корупцією» та імплементація конвенцій Ради Європи. Метою діяльності ГРЕКО оголошено: підвищення здатності держав-членів боротися з корупцією шляхом спостереження за дотриманням ними зобов'язань у цій області, використовуючи процеси оцінки і контролю [3].

У зв'язку з набуттям для України чинності Цивільної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією (ратифіковано Законом від 16 березня 2005 року) з 1 січня 2006 року Україна стала сороковим членом Групи держав проти корупції. ГРЕКО – це так звана розширена часткова угода (enlargedpartialagreement) Ради Європи [4].

Ще однією організацією, з якою активно співпрацює Україна, є Transparency International.

Трансперенсі Інтернешнл – міжнародна громадська організація з боротьби з корупцією та дослідження питань корупції у світі, яка була заснована в 1993 році в Берліні колишнім директором Світового банку Пітером Айєном.

Ця організація відома публікацією свого щорічного Індексу сприйняття корупції (ICK) у країнах світу, яка на сьогодні має більше 100 національних осередків.

З 2014 року головою правління Transparency International є Хосе Угас, колишній спеціальний державний прокурор Перу. Хосе Угас зіграв основну роль у справі про корупцію проти колишнього Президента Перу Альберто Фухіморі і Володимира Монтесиноса, колишнього глави національної розвідки Перу [5].

В Україні Національне відділення Transparency International сформувалося та виросло із Творчого об'єднання «ТОРО» – неурядової організації, зареєстрованої в 1999 році в місті Кіровоград (теперішній Кропивницький). Організація була створена з метою підтримки творчих ініціатив регіональної молоді та з часом стала центром впровадження інновацій у Кіровоградському регіоні.

У 2005 році з приходом в організацію нової команди фокус активності перенісся на діяльність, пов'язану з гендерною рівністю, адвокацією та аналітикою, організація зосереджує свої зусилля на напрямку протидії корупції. У результаті успішної роботи як на регіональному, так і на всеукраїнському рівні у вересні 2009 року Творче об'єднання «ТОРО» отримує статус контактної групи глобальної антикорупційної організації Transparency International. Восени 2014 року організація отримала повну акредитацію українського представництва світового антикорупційного руху Transparency International. Головою правління громадської організації Transparency International Ukraine (TIU) є Андрій Марусов.

Основна мета діяльності Transparency International – обмеження зростання рівня корупції в Україні шляхом сприяння прозорості, підзвітності і доброчесності публічної влади і громадянського суспільства.

Ключовими пріоритетами ТІ Україна на 2016–2017 є: 1) ефективна антикорупційна політика; 2) запобігання корупції в представницьких органах влади; 3) доброчесне використання публічних фінансів; 4) посилення доброчесності в органах судочинства та прокуратури; 5) запобігання корупції в приватному секторі; 6) формування негативного ставлення до корупції [5].

«Transparency International – Україна» відзначає, що прийняття антикорупційних законів стало можливим виключно завдяки спільним зусиллям різних середовищ, а саме захисту викривачів за законом України «Про запобігання корупції».

У світовій практиці докази в справах про корупційні правопорушення часто надаються так званими інформаторами. Практика європейських країн у боротьбі з корупцією показала, що співпраця з інформаторами та забезпечення їх захисту є одним із важливих аспектів антикорупційної політики держави. Такими інформаторами можуть стати всі свідомі державні службовці, яким стало відомо про факти корупції.

Однією з 25 вимог Груп держав із протидії корупції GRECO до України було ухвалення чітких правил для всіх службовців публічної сфери щодо інформування про підозри у вчиненні корупційних діянь та запровадження захисту інформаторів від негативних наслідків.

«Transparency International – Україна» спільно з Лабораторією законодавчих ініціатив (Київ) та Transparency International – Secretariat (Берлін) провели комплексну незалежну оцінку 13 ключових державних інституцій та секторів на предмет їх спроможності ефективно протидіяти корупції. Підготовлені нами рекомендації стали основою цілого ряду кампаній громадського тиску, спрямованих на реформування ключових урядових інституцій.

«Transparency International – Україна» розробила стратегічні пріоритети на 2016–2018 роки, які передбачають запобігання та протидію будь-яким корупційним проявам в Україні.

Індекс сприйняття корупції базується на незалежних опитуваннях, в яких беруть участь міжнародні фінансові та правозахисні експерти, в тому числі Світового банку, Freedom House, World Economic Forum, Азійського та Африканського банків розвитку тощо.

У рейтингу за 2015 рік відображено сприйняття корупції в 167 країнах за шкалою від 100 (немає корупції) до 0 (сильна корупція). У новому Індексі корупції 2015 Україна отримала 27 балів та зайняла 130 місце серед 168 країн. У 2014 наша країна мала 26 балів та займала 142 позицію серед 175 країн.

Здобути підвищення рейтингу Україні вдалося завдяки більш критичному ставленню суспільства до корупціонерів, створенню антикорупційних органів (НАБУ, НАЗК, САП) та появі руху викривачів корупції. Про це свідчать дані дослідження Bertelsmann Foundation Transformation Index, які враховуються під час визначення CPI. А от зволікання з реальним покаранням «хабарників», а також збільшення корупційної складової частини у відносинах бізнесу та влади не дають Україні зробити рішучий крок вперед за показниками CPI [5].

Висновки. Враховуючи викладене вище, можна зробити висновок, що, незважаючи на зростаючий рівень корупційних проявів у суспільстві, державами зроблені значні кроки в об'єднанні держав в єдиний антикорупційний фронт, де міжнародне співробітництво в цій сфері в цілому знаходиться на стадії становлення. Актуальним є питання про створення єдиної міжнародної антикорупційної політики, що включає в себе не лише міжнародно-правові механізми, а й широкий спектр заходів, спрямованих на попередження проявів корупційних правопорушень. Ратифікація Україною антикорупційних Конвенцій, вступ до Transparency International та ГРЕКО знаменує новий етап у формуванні такої політики як на вітчизняному, так і на міжнародному рівні.

Таким чином, подолання корупційних проявів та правопорушень має стати центром зусиль міжнародної спільноти, спрямованих на боротьбу з корупцією. Корупційна ситуація в Україні лише підкреслює необхідність підвищення рівня міжнародної співпраці в цьому аспекті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Позняк Н. Міжнародне співробітництво у протидії корупції / Н. Позняк // Фінансовий контроль: всеукраїнський науково-практичний журнал. – 2013. – № 2. – С. 8–11.
2. Международное сотрудничество в борьбе с преступностью [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://stud.com.ua/44896/pravo/mizhnarodne_spivrobitnistvo_v_borotbi_zi_zlochinnistyu.
3. Бирюков П.Н. Международное право / П.Н. Бирюков. – М. : Юристъ, 1998. – 258 с.
4. Україна стала сороковим членом Групи держав Ради Європи проти корупції (ГРЕКО) [Офіційний сайт Міністерства юстиції України [Електронний ресурс]]. – Режим доступу : <https://minjust.gov.ua/ua/news/6948>.
5. Трансперенсі Інтернешнл: матеріали Вікіпедії [Електронний ресурс]. – режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%96_%D0%86%D0%.